

19.16x21.94	1/2	72 עמוד	סגולה	06/03/2023	85261791-9
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציורו - 80790					

שינוי ערכין שבעה דברים

מינה יוסף ברדיצ'בסקי
אבנר הולצמן (עורך)
בלימה, תשפ"ב, IS2 עמ'

ברדיצ'בסקי היה מהאנשים שחוו בעוצמה את משבר החילון כפער טרגי בין תרבות ישראל המסורתית לבין החיים עצמם, והוא ניסה בחריפות את המתח שחש בנפשו. קריאה במבחר מכתביו נוגעת ללב בתקופה שבה סוגיית התרבות והזהות היהודית חוזרת לעמוד במוקד המחלוקת. נראה כי אחדות מהמשגות שלו רלוונטיות היום כמו אז, ובהן החיפוש שעומד בלב הטיעון החילוני של ברדיצ'בסקי, חיפוש אחר חיים אותנטיים וטבעיים שלא הושחתו על ידי התרבות האינטלקטואלית – טיעון המושמע היום דווקא מפי גורמים דתיים. כתביהם של רבים מאנשי התחייה העברית וראשית הציונות מכונסים בכרכים עבים וכבדים שאינם מאירים פנים לקורא בן זמננו, המרוחק מהזמן שבו נכתבו הדברים, ולכן עצם הכינוס של מבחר מאמרים מנגיש את ברדיצ'בסקי לקוראים יותר מ-120 שנה לאחר כתיבת הדברים. עם זאת, נראה כי הוספת ביאורים ומבואות מעבר למבוא הקצר של העורך הייתה יכולה לסייע לקוראים. רוב הקטעים הם קריאות

קצרות ואישיות מאוד של המחבר שנחשבו משמעותיות כבר בימיו. כחצי מהספר מוקדש לאוסף של מסות קצרות שהתפרסמו כיחידה אחת כבר בתר"ס (1899), והעורך ניסה לשקף באמצעותן את תפיסתו ההגותית הכוללת של המחבר, בעוד שחלק מהמסות האחרות המופיעות בספר נכתבו בהקשרים שהזמן גרמם.

נחמו ביד הסופר

גלגולי ספר התנ"ך ממגילה ועד מסך

דוד שטרן

מאנגלית: יניב פרקש

מוסד ביאליק, תשפ"ב, 312 עמ'

במהלך השנים שחלפו מאז חתימת התנ"ך הוא זכה לפירושים רבים, אך בניגוד לעיסוק הרב בתוכנו של התנ"ך, מעט מאוד נכתב על התנ"ך עצמו, על החפץ ועל גלגוליו השונים. תחילה הוא נכתב בכתב יד על מגילות קלף, בהמשך על מצחף של דפים התפורים זה לזה, ולבסוף הודפס על נייר. המחבר מתייחס לכל אלה ואף מוסיף הערות קצרות על עתידו של התנ"ך בעידן הטקסט הדיגיטלי. לאורך ההיסטוריה היו ספרי תנ"ך שכללו אותיות בלבד, והיו גם ספרים מנוקדים ומוטעמים, ספרים עם הערות המסורה, עם פירושים, עם תרגומים ועם איורים. ספרי התנ"ך ששטרן סוקר שונים זה מזה לא רק בצורה או בחומר, אלא גם באופן שבו השתמשו בספרים בתרבויות השונות ותחת השפעות סביבתיות שונות. היו הבדלים בין ספרים שנועדו ללימוד לבין ספרים שקראו בהם בציבור – ספרי תורה אשר נכתבו על קלף ונחשבו לחפצים מקודשים; בין ספרי תנ"ך מאוירים מסביבות נוצריות לבין ספרים מאוורים מוסלמיים שנמנעו מאיורים; ובין ספרים שהדגישו את ההקשר הדתי לבין ספרים שהודפסו כחלק ממורשת תרבותית ולאומית יותר. הספר סוקר באופן מקיף את ספרי התנ"ך השונים ואת הרקע התרבותי שלהם, והוא מלווה בעשרות צילומים מאירי עיניים.

עומדות בניסיון ראשית סיפורת הנשים המודרנית בידיש

נורין אורחון (עורכת)
מיידיש: נורית אורחון, יהודית לוי, חוה פרסטיי
מאגנס ובית שלום עליכם, תשפ"א, 344 עמ'

חלוקת התפקידים בין העברית לידיש במזרח אירופה מקבילה לחלוקה

17.88x21.58	2/2	עמוד 73	סגולה	06/03/2023	85261790-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

סיפורים פילוסופיים

בנימין זאב הרצל
מגרמנית: קטיה מנור
נרמל, תשפ"ב, 146 עמ'

בניגוד לרבים מהציונים במזרח אירופה, שגדלו בסביבה ספוגה בחיבת ציון, כאשר הרצל נתפס לציונות הוא היה אדם אירופי כותב – מחזאי, עיתונאי וסופר – שעסק בבעיות השעה שהטרידו את אירופה בסוף המאה ה-19. הסיפורים הפילוסופיים של הרצל – שתרגום חדש ורענן שלהם מתפרסם כעת, כשישים שנה לאחר התרגום הקודם – מציגים את הבעיות החברתיות והאנושיות שהטרידו אותו. הסיפורים מסקרנים וכתובים היטב, אך גלוי לעין כי מטרתם האמיתית היא להביע רעיון ולא להציג אירועים בצורה ריאליסטית ולצייר דמויות עגולות. הסיפורים יצאו לאור לראשונה ב-1900, וניכרת בהם רגישות של הרצל לשאלות שהציבה לפניו המאה העשרים שעמדה בפתח. הוא מבקר את ריקנותה של התרבות הבורגנית ואת תרבות ההמונים שעלתה מתוך המעמדות החברתיים המתפרקים; הוא תוהה על משמעות החיים והאמנות ברוח אווירת הנכאים ששררה בסוף המאה; הוא מזהה את הבשורה הגדולה העולה מהתפתחות הטכנולוגיה וחושש שהחברה האנושית לא תשכיל להשתמש בה לטובת בני האדם. באחרית דבר לספר מתווה אדם רז בקצרה קשרים בין הגותו של הרצל כפי שהיא עולה מהסיפורים לבין הגותו הציונית, וטוב עשו עורכי הספר שמיקמו את הדברים בסופו, כדי להניח לקורא לקרוא תחילה את הסיפורים וליהנות מהם גם בלי לשאול מה לסופר הווינאי המהורהר ולחווה הידוע מהמרפסת בבזל.

ב-1917 ברוסיה הסירו את המגבלות שהוטלו על הפצת התרבות בימי הצאר. הפריחה האדירה התבטאה בבתי ספר, בהוצאות ספרים, בקבוצות תאטרון וביצירה אמנותית יהודית שהגיעה להמוני בית ישראל. הייתה זו פריחה קצרת ימים, שכן המפלגה הבולשביקית שתפסה את השלטון ראתה בה סכנה, ולאורך שנות העשרים התעצמה רדיפת התרבות היהודית, הן המודרניסטית והן הדתית. השנים שבהן מתמקד הספר הן 1917-1921, שנות ההתלהבות שבהן עמדו אנשי התרבות במוקד המהפכה של הזהות היהודית. לאורך כל הספר מוזכרות העברית והיידיש כמעין תאומות המבטאות זהות יהודית מודרנית, וחסר מעט דיון באופן שבו נתפס ההבדל בין השפות בעיני בני התקופה.

אף אחד מאיתנו לא יחזור

שרלוט דלבו
מצרפתית: רמה איילון
עם עובד, תשפ"ג, 439 עמ'

המחברת הייתה אחת ממאתיים פעילות קומוניסטיות אנטי נאציות מצרפת, רובן לא יהודיות, שגורשו לאושוויץ. מחברותיה למשלוח נותרו בחיים כחמישים נשים, ולאחר ששבה דלבו לצרפת היא כתבה את זיכרונותיה מהמחנה. 'אף אחד מאיתנו לא יחזור' הוא טרילוגיה של שלושה חיבורים ליריים שתרגומם מובא בכרך אחד. הספר כולל תמונות יומיומיות נוקבות המנסחות בצורה לירית, התבוננות בחיים בלתי נתפסים מתוך ערנות גדולה לזולת, וחיפוש אחר אחיזה אנושית במציאות בלתי אפשרית.

המגדרית בין גברים לנשים. גברים זכו בדרך כלל למידה רבה יותר של השכלה מסורתית ולכן נטו לכתוב בשפה הקלסית, ואילו בין הנשים שלמדו קרוא וכתוב השפה היהודית השלטת הייתה יידיש, ובשפה זו הן נתנו ביטוי לתפיסת עולמן ולאופנים שבהם התבטא אצלן משבר החילון היהודי. ספרות הפרוזה הנשית ביידיש המובאת בספר לוקטה מתוך סיפורים שפורסמו במשך שלושים שנה במפנה המאה העשרים, והיא מבטאת חיפוש דרך בין העולם המסורתי הישן לבין העולם המשכילי החדש, לצד התמודדות עם אתגרים מעמדיים וחברתיים, בדגש על אתגרים שניצבו בפני נשים.

ימי המעשים

תחיית התרבות היהודית
בתקופת המהפנה הרוסית

קנת מוס
מאנגלית: מיכל פרץ
מרכז זלמן שזר, תשפ"ג, 408 עמ'

בהקלטה מוכרת מקריאה לאה גולדברג את שירה הנפתח במלים 'מכורה שלי, ארץ נוי אביונה', והמאזינים לה מופתעים מהמבטא הליטאי הסלאבי הכבד של מי שהייתה מאושיות התרבות העברית הצעירה. מקורה של ההפתעה בקשר השקוף שנוצר בתודעתם של ישראלים בין העברית לבין היישוב בארץ ישראל, ולחוסר המודעות לפריחה העצומה שידעה התרבות הלאומית היהודית עוד באירופה. שוחרי התרבות היהודית – שנחלקו בין תומכי העברית לתומכי היידיש – פעלו במזרח אירופה כבר בסוף המאה ה-19, והמהפכות שהתרחשו